

Dr JOSIP BIŠKUP

POLITIČKE IDEJE
I SREDSTVA INFORMIRANJA

PEDAGOŠKA AKADEMIJA

1977.

BIBLIOTEKA PEDAGOŠKE AKADEMIJE U OSIJEKU

Knjiga 3.

Uredio

Dr DRAGAN MUCIĆ

Recenzent

Dr PAVLE NIKOLIĆ

Za izdavača

Prof. DUŠAN PLEČAS

Naklada: 350 primjeraka

Dr JOSIP BIŠKUP

POLITIČKE IDEJE
I SREDSTVA INFORMIRANJA

Osijek, 1977.

PREDGOVOR

Tema, koju je dr Josip Biškup izabrao za svoju doktorsku disertaciju, ubraja se u problematiku koja u političkoj nauci u našoj zemlji nije u dovoljnoj mjeri na kompetentan i svestrani način proučavana i obrađivana. Ozbiljnijih studija o ovoj odnosno srodnim temama u našoj politikološkoj literaturi i nema dovoljno pa to već opravdava njegov izbor. Ako se pri tome ima u vidu da ova tema ulazi u jednu posebno interesantnu i značajnu oblast političkih nauka i političkog sistema, onda je opredeljenje dr Biškupa za ovu temu utoliko više opravdano. Aktualnost i značaj informisanja uopšte u sistemu samoupravne socijalističke demokratije nesporni su i oni proističu iz same prirode ove demokratije, a posebno u uslovima daljeg razvijanja samoupravljanja i delegatskog sistema. To je upravo i jedna od teza na kojoj je dr Biškup u svom radu veoma mnogo insistirao. Pri tome, a to je takođe teza na koju je autor stavio akcenat, treba imati u vidu da političke informacije zauzimaju primarno mesto u sredstvima javnog informisanja i komuniciranja.

Pristup obradi ove teme je politikološki. To je omogućilo dr Biškupu da učini pokušaj da svestrano obradi složenu problematiku odnosa političkih ideja i sredstava informisanja u samoupravnom društvu u čemu je i postigao dobre rezultate. U izvesnoj, reklo bi se u sasvim dovoljnoj meri, autor je koristio i komparativni metod, tako da komparativni osvrti upotpunjavaju analizu osnovnih problema vezanih za naš samoupravni sistem.

U analizi osnovnih pitanja koja razrešavaju problem političkih ideja i sredstava informisanja, Biškup je pokazao puno poznavanje problematike, literature i prakse, kao i smisao za produbljivanje i kritičko raspravljavanje. Pri tome, on samostalno zauzima stavove i ulaže napor da ih brani i argumentiše. To su, neosporno, veoma pozitivna svojstva ove doktorske disertacije. Ako se tome doda da su najvažniji stavovi i zaključci koji se odnose na značaj sredstava informisanja u društveno-političkom sistemu, na sredstva informisanja kao svojevrsni transfer političkih ideja, na njihovu ulogu filtera političkih ideja, na multidimenzionalnost i multikompleksnost toga informacija, na neophodnost komplementarnosti makro i mikro informisanja, i sl., u osnovi prihvatljivi, onda se može zaključiti da je doktorska disertacija druga Biškupa u punoj meri jedan solidan samostalan naučni rad. Kao takav, ovaj rad predstavlja veoma ozbiljan prilog proučavanju navedene problematike u političkim naukama.

Mart, 1977. godine
Beograd

Dr Pavle Nikolić, profesor
Pravnog fakulteta u Beogradu

Sredstva javnog komuniciranja i informiranja postala su nerazdvojni pratilac suvremenog čovjeka i bitna komponenta ljudskog života. Ona omogućavaju neslućene i donedavno neshvaćene kontakte među ljudima na svim tačkama ove planete. Zahvaljujući sredstvima komuniciranja i informiranja udaljeno postaje blisko, a prošlost se pojavljuje kao sadašnjost. Nestaju relacije prostora i vremena.

Telekomunikacije, stacionarni sateliti, mundovizija, teleteteri, i druga iznašašća savremene tehnike, izazvali su revoluciju u sredstvima informiranja i komuniciranja u svjetskim razmjerima. "Sedma sila" (štampa) dobila je snažnog konkurenta "osmu silu" (televiziju), koja nije odviše obazriva u svojim ekspanzionističkim tendencijama ni prema radiju, iz čijeg je okrilja nastala.

Sredstva informiranja i javnog komuniciranja povezuju i zbližavaju ljude raznih nacija, podneblja, klasa, intelektualnih i psihofizičkih sposobnosti; stvaraju ih učesnicima svih tskih drama, svjetskih zbivanja i tokova, napretka i padova. Iako ne uklanjaju klasne razlike, ipak utiču da se ljudi upoznaju, zbliže i shvaćaju da su pripadnici jedne velike porodice. Zahvaljujući sredstvima informiranja i javnog komuniciranja, čovjek je sve manje otuđen i sam.

Sredstva informiranja nada sve utječu na politizaciju društva. Primajući najnovije političke informacije, recipijenti bivaju - makar i kao pasivni promatrači - uključeni u tok političkih zbivanja u zemlji i u svijetu.

Danas postoje tri osnovna sistema informiranja u svijetu: a) sistem dirigitiranih informacija, b) komercijalni sistem informiranja i c) samoupravni sistem informiranja. Nas, naime, ovdje neće zanimati komuniciranje kao takvo, niti javno komuniciranje u cjelini, nego samo jedan njegov specifičan dio - javno informiranja, primarno - politička informacija.

Sredstva informiranja jednog društva istodobno su i oruđe politike toga društva, stoga se sredstvima informiranja u svim društveno-političkim sistemima posvećuje velika pažnja.

Predmet ove teze jest pokušaj teoretskog konstituiranja samoupravnog sistema informiranja i određivanje odnosa i povezanosti sredstava informiranja i političkih ideja u našem društvu, na temelju postojećeg fakticiteta i postojećih teoretskih premisa, imajući u vidu da je praksa kriterij istinitosti teorije.

Ovaj pokušaj nije izdvojen iz konteksta opće svjetske konstelacije, jer informacijski se sistemi međusobno isprepliću i utječu jedan na drugi. Zato su u prvom dijelu ove doktorske teze dana razmatranja o problematici informiranja koja mogu da posluže kao polazna tačka u analizi postojećeg i konstituiranju novog informacijskog sistema u samoupravnom socijalističkom društvu. Radi mogućnosti komparacije, tu se daje slika stanja sredstava informiranja u svijetu i u zemlji.

U drugom, konstitutivnom dijelu, izložena je problematika koja se odnosi na informiranje u Jugoslaviji i na njegovu političku funkciju. Primarno, željelo se dati odgovor na pitanje u kakvom su odnosu sredstva informiranja i političke ideje u samoupravnom socijalizmu, zatim na pitanje kakvo je mjesto i uloga sredstava informiranja u našem društvu, kakvo informiranje imamo, i kakav bi sistem informiranja trebao da bude da bi zadovoljio potrebe samoupravnog socijalističkog društva.

Sredstva informiranja utječu na recipijente i na formiranje javnog mnijenja. Ona utječu na formiranje političkih ideja i tako omogućavaju da budu formirane, a zatim prihvaćene u javnosti. Stoga se postavlja osnovno pitanje: jesu li sredstva informiranja transfer, kreator ili selektor političkih ideja u komunikacionom procesu?

Samoupravni informativni sistem tek se izgrađuje, kao što se izgrađuje i sameupravno društvo.

U sadašnjem stadiju razvoja taj informacijski sistem obiluje protivurječnostima i nedorečenostima, pa su kritičke opaske dio konstruktivnih nastojanja, kako bi se negativne pojave prevladale u narednim razdobljima.

Služeći se obiljem empirijskog materijala, primarno žurnalističkog, publicističkog i elaboratskog karaktera, te podacima dobivenim na osnovu istraživanja naših instituta, službi za informiranje itd., koristeći teoretske rasprave domaćih i stranih autora, pokušalo se dobiti sukob svih nastojanja i na

tome temeljiti svoje stavove o problematici koja je predmet ove teze.

Budući da ne postoji radnja koja bi se bavila problema tikom odnosa političkih ideja i sredstava informiranja u sa moupravnom društvu, ova je teza jedan takav pokušaj.

Sadržaj

	Strana
UVOD	5
I DIO	
TEMELJNA RAZMATRANJA RELEVANTNA ZA RAZUMIJEVANJE INFORMIRANJA U SAMOUPRAVNOM SOCIJALIZMU I MEĐUZAVISNOSTI POLITIČKIH IDEJA I SREDSTAVA INFORMIRANJA	
G l a v a I	
Osnovni pojmovi	15
G l a v a II	
Sredstva informiranja u svijetu	27
G l a v a III	
Sredstva informiranja u SFRJ	35
G l a v a IV	
Sredstva informiranja i političke ideje	55
II DIO	
POLITIČKE IDEJE I SREDSTVA INFORMIRANJA U SFRJ	
G l a v a V	
Problem sredstava informiranja	67
G l a v a VI	
Samoupravno društvo i totalitet informiranja	
1. Sadržaj sredstava informiranja	95
2. Makro i mikro informiranje čine cjelinu	113
3. Samoupravljanje u sredstvima informiranja — garancija objektivnog informiranja	116
G l a v a VII	
Sredstva informacija i opće mišljenje	123
G l a v a VIII	
Negativne tendencije u sredstvima informiranja	139
G l a v a IX	
Kriza sredstava informiranja	151
G l a v a X	
Mnoštvo informacija — negacija informiranja	163
G l a v a XI	
Perspektive razvitka sredstava informiranja	171
ZAKLJUČAK	179
PRILOZI	193
IZVORI I LITERATURA	211
SADRŽAJ	227